

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. Б. Хмельницького

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ХУДОЖНИЙ МУЗЕЙ

V Всеукраїнська науково-практична конференція

МУЗЕЙ ЯК ВІЗУАЛЬНИЙ ТЕКСТ КУЛЬТУРИ

5-6 вересня
Черкаси 2017

ББК 87.667. 1

УДК 130.2 : 7.01: 069(1-4) : 316.7

Музей як візуальний текст культури. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (5-6 вересня 2017 року) – Черкаси: [видавець Чабаненко Ю.А.], 2017. - 168 с.

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Музей як візуальний текст культури» включає доповіді учасників конференції, які публікуються в авторській редакції. В матеріалах збірника висвітлено філософські аспекти сучасної музеології, презентовано етнорегіональні виміри візуальності в сучасному музеї, досвід та інновації музейної педагогіки, соціально-орієнтовані музейні проекти, проблеми візуальної культури та іміджевої політики у контексті діяльності сучасного музею як маркеру їх розвитку.

Редакційна колегія:

Личковах Володимир Анатолійович – доктор філософських наук, професор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, заслужений працівник освіти України, академік АН Вищої освіти України.

Панченко Валентина Іванівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри етики, естетики та культурології філософського факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка.

Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, професор, директор ННІ історії і філософії ЧНУ ім. Б. Хмельницького.

Марченко Олексій Васильович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії ННІ історії і філософії ЧНУ ім. Б. Хмельницького.

Кузнецова Ірина Олексіївна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну інтер'єру Національного авіаційного університету, член Всесвітньої Асоціації математичної естетики.

Гладун Ольга Дмитрівна – директор Черкаського обласного художнього музею, кандидат мистецтвознавства, доцент.

Харсун Ольга Вікторівна – кандидат історичних наук, провідний науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Черкаського обласного художнього музею.

Пономаренко Ольга Сергіївна – старший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу Черкаського обласного художнього музею.

Відповідальний секретар:

Пушонкова Оксана Анатоліївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства ЧНУ ім. Б. Хмельницького, старший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Черкаського обласного художнього музею.

Конференцію проведено у спільному форматі з проблемно-цільовим навчанням Інституту публічного управління та кадрової політики НАКККІМ за темою: «Концептуальні засади розвитку художнього музею в контексті реформування».

презентацій, освітніх інтерактивних курсів, що впроваджуються, наприклад, в Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький Арсенал». Відбувається своєрідне перевтілення музею та його адаптація під конкретний проект.

Варто підкреслити зміну звичного формату музеїв та архівів зі збереження цінностей та культурного надбання на місце їх безпосереднього формування. Варто погодитись з висловом В.Брюховецького, який зазначає: «Не треба думати, що архів-музей це місце зберігання видатних речей. Це місце боротьби за націю, за ідентичність» [1]. Діяльність Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України в останні роки пов'язана з проведенням ряду заходів, що впроваджуються як у стінах музею, так і у його віртуальному просторі. Це презентація та оцифрування маловідомих архівних документів, концерти, літературно-мистецькі свята, відкриті лекції та онлайн-виставки. Отже, перетворення музеїв на «відкритий» простір, має великий культуротворчий потенціал, що сприяє зростанню зацікавленості як культурним надбанням давнини, так і сучасними мистецькими проектами.

Література:

1. *Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csam.archives.gov.ua/ukr/holovna/>.*

МУЗЕЙНАЯ ТЕМАТИКА В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ: РАСШИРЕНИЕ КОММУНИКАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА МУЗЕЯ

Л.В.Прокопович

Одесский национальный политехнический университет, г.Одесса

Музейное пространство коммуникативно по своим целям, задачам и форме существования [1; 2]. При этом оно не является замкнутым, поскольку музейная коммуникация – это не только обмен информацией внутри музея [3].

Выходу музейной коммуникации на «просторы» общественного бытия способствует, например, художественная литература, заметный сегмент которой составляют произведения с музейной тематикой. В этих произведениях музей может быть главным местом событий или упоминаться лишь в отдельных эпизодах, но в любом случае информация о нём получает выход на довольно большую читательскую аудиторию, которая потенциально может стать аудиторией музейной.

Оглушительный успех романа Дэна Брауна «Код да Винчи» и последующий за ним посетительский бум в Лувре [4], положили начало исследованиям, оценивающим пользу такой литературы для музеев, как рекламного средства [5; 6].

Эффективность связи «музей – произведение литературы» обусловлена взаимной выгодой: книга рекламирует музей, музей обеспечивает имиджевый статус книге.

Вместе с тем, есть ещё один фактор, повышающий эффективность такой коммуникации. Ведь писатели, как правило, не ограничиваются простым описанием музейных залов и экспонатов. Иногда в своих произведениях они поднимают довольно серьёзные проблемы, такие, например, как фальсификация артефактов

и последствия этого для науки [7]. К тому же, писатели почти всегда предлагают авторские интерпретации известных артефактов, а также исторических событий и явлений, с ними связанных [8, 9]. Это, кстати, привело к появлению таких новых жанров в литературе, как артефакт-детектив и артефакт-авантюра. Представляя книжные новинки Одессы в 2012 году, Евгений Голубовский в рецензии на книгу «Бесконечная нить Арахны» (Л. Прокопович) сообщил, что автор, хоть и много пишет, но «лишь в 2009 году определилась с жанром, вернее, сама его изобрела, – „артефакт-авантюра“ – короткие иронические романы, где произведения искусства становятся действующими лицами фантасмагории» [10].

Получается, что писатели, так или иначе затрагивающие в своих произведениях музейную тематику, пытаясь осмысливать связанные с ней культурные тексты, создают новые культурные тексты. Читатели, знакомясь с этими текстами, по-своему их осмысливают, включаются в заочную дискуссию, создавая новое смысловое пространство.

В данном контексте нельзя не упомянуть и такой феномен, как музеи, существующие только на страницах литературных произведений. Их нет в реальности, их придумали писатели, но музейное коммуникативное пространство в них и вокруг них ничуть не уступает настоящим музеям по информационной насыщенности.

Например, своеобразный музей предложил создать поэт С.Я. Надсон:

Дураки, дураки, дураки без числа,
Всех родов, величин и сортов,
Точно всех их судьба на заказ создала,
Взяв казённый подряд дураков.

Если б был бы я царь, я б построил им дом
И открыл в нём дурацкий музей,
Разместивши их всех по чинам за стеклом
В назиданье державе моей.

Серьёзную дискуссию способен поднять такой музей!

Придуманные музеи существуют и в фантастической литературе. Замечательный музей сказочных артефактов «создали» Аркадий и Борис Стругацкие в романе «Понедельник начинается в субботу». А в их романе «Жук в муравейнике» часть сюжета разворачивается в Музее внеземных цивилизаций. Впрочем, когда речь идёт о футуристической фантастике, то всегда есть вероятность того, что такой музей появится когда-нибудь и в реальности.

Таким образом, книга с «музейным» сюжетом способна существенно расширить и границы музейного пространства, и границы книжного сюжета, создавая новую систему социокультурной коммуникации как форму осмысления важнейших вопросов прошлого, настоящего и будущего.

Література:

1. Чернов Т.О. Музей как коммуникативный транслятор культуры [Текст] / Т.О. Чернов // *Митець і музей: шляхи взаємодії: матеріали наукової конференції* (м. Одеса, 25-27 квітня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С. 76-77.

2. Овчаренко Т. Коммуникативные возможности театральной куклы в пространстве музея [Текст] / Татьяна Овчаренко // Аркадія. – 2015. – № 3(44). – С. 19-24.
3. Алексеенко К.А. Информационные поля экспозиционного пространства [Текст] / К.А. Алексеенко // Митець і музей: шляхи взаємодії: матеріали наукової конференції (м. Одеса, 25-27 квітня 2013 р.). – Одеса, 2013. – С. 47-48.
4. Парижский Лувр стал самым посещаемым музеем мира [Электронный ресурс] // КМ.ру. – Режим доступа – <http://www.km.ru>.
5. Прокопович, Л.В. Художественная литература о музеях как альтернатива музейным путеводителям [Текст] / Л.В. Прокопович // Праці Одеського політехнічного університету. – 2014. – Вип. 1(43). – С. 282-287.
6. Солнцева Е. «Музей невинности» как музей и роман [Электронный ресурс] / Елена Солнцева, Андрей Шарый. – Режим доступа – <http://www.svoboda.org>.
7. Прокопович Л.В. Пояс Ипполиты: роман / Лада Прокопович. – Одесса: Астропринт, 2011. – 240 с.
8. Прокопович Л.В. Золотой жук: роман / Лада Прокопович. – Одесса: Астропринт, 2010. – 240 с.
9. Степанова Т.Ю. Девять воплощений кошки: роман / Татьяна Степанова. – М.: Эксмо, 2013. – 352 с.
10. Голубовский Е. Книжный развал [Текст] / Евгений Голубовский // Дерибасовская–Ришельевская: Одесский альманах. – 2012. – № 51. – С. 358-359.

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА САДУ-МУЗЕЮ

П.В.Кретов, О.І.Кретова

Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, м. Черкаси

Концепт музею, попри його смислову неосаяжність та укоріненість у західній культурній традиції, ми розглядаємо насамперед на двох релевантних смислогенеративних рівнях – музей передбачає мотив штучної створеності, результат людської діяльності, мімезису або інших модусів олюднення природи, а також передбачає певний простір, визначаючи тим самим межі, які надаються до виокремлення предмета, речі чи об'єкта (знаменно, що в сучасній філософії предмет думки чи мовлення в аналітичній традиції, річ у гайдеггерівській та концепт об'єкта у новітніх версіях онтології, зокрема об'єктно-орієнтованої онтології Г. Гармана, суттєво зближуються, не розчиняючись один в одному, але набуваючи нових розширень і смислів) в оточуючому просторі, універсумі, картині світу, реальності etc, etc. Такий підхід дає можливість співставити філософему музею та властиво людський, архетипічний образ саду, що пронизує людську культуру чи не від початку її існування. Наразі маємо метафору музею як саду, в якій співставлення відбувається за ознаками наявності організованого простору, мотиву обробки-культивації та зростання (і в прямому сенсі як зростання квітів і дерев, і в сенсі прирощення смислів, їх чи не безкінечної генерації в межах цієї смислотворчої моделі, розглянутої в традиції О. Ф. Лосева як символічної конструкції), та самоідентифікації і самопозиціонування людини (як самопізнання і самовизначення) в цьому просторі.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

- 3 Шабатін Олександр Олексійович
Музей як осередок культури Черкаського краю

РОЗДІЛ 1

КУЛЬТУРФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ МУЗЕОЛОГІЇ

- 7 Личкова Володимир Анатолійович
Ідея «музею» в культурологічній, естетичній та мистецтвознавчій думці
- 10 Гладун Ольга Дмитрівна
Діяльність художнього музею у контексті розвитку регіону
- 13 Земзюліна Наталія Іванівна
Музей як інструмент формування світогляду особистості
- 16 Колесник Ольга Анатоліївна
Музей історії польських євреїв «Полин» як приклад сучасного музею: зразок для наслідування чи виклик для історії українського єврейства?
- 19 Коваль Олег Володимирович
Музейна герменевтика та семіотика живописної абстракції (на матеріалі музейної експозиції творів Юрія Шеїна в залах ХХМ та МСМУ)
- 22 Тормахова Анастасія Миколаївна
Музей та його трансформація в контексті візуальної культури початку ХХІ століття
- 23 Прокопович Лада Валеріївна
Музейная тематика в художественной литературе: расширение коммуникационного пространства музея
- 25 Кретов Павло Васильович, Кретова Олена Іванівна
Концептуальна метафора саду-музею
- 28 Храмова-Баранова Олена Леонідівна, Баранов Гліб Олексійович
Культурологічний аспект метрологічних музеїв
- 30 Овчаренко Татьяна Станиславовна
Посетитель и музей: сотворчество и самоидентификация (на примере музеев театральных кукол)
- 33 Яковець Інна Олександрівна
Актуальність ідей Ф.Шміта у становленні новітніх концепцій музею
- 35 Сулима Оксана Сергіївна
Будівля музею в культурному просторі міста (на прикладі Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського)
- 38 Авраменко Валентина Петрівна, Паламарчук Ірина Якимівна
Василь Гнилоширов і розвиток музейної справи в Україні
- 41 Залевська Марія Миколаївна
Українська вишивка в контексті декоративно-ужиткового музеєзнавства: до постановки питання
- 43 Кожем'якіна Оксана Миколаївна
Концептуалізація довіри у візуальних практиках музейної комунікації
- 44 Пушонкова Оксана Анатоліївна
Нова музейна парадигма: Простір, Час, Пам'ять

Міхно Олександр Петрович, кандидат педагогічних наук, директор Педагогічного музею України (м. Київ).

Мураєнко-Сейяр Галина Віталіївна, заступник директора з наукової, культурно-освітньої і масової роботи Черкаського обласного художнього музею.

Мушта Олександр Анатолійович, завідувач літературно-меморіальним музеєм О. С. Пушкіна і П. І. Чайковського Кам'янського державного історико-культурного заповідника.

Наумчук Вікторія Миколаївна, завідувача відділом етнографії Черкаського обласного краєзнавчого музею.

Нестеренко Валентина Іванівна, завідувача науково-методичним відділом Черкаського обласного краєзнавчого музею.

Овчаренко Татьяна Станиславовна, кандидат культурології, доцент кафедри культурології і искусствоведения Одесского національного политехнического университета.

Пісцова Марія Петрівна, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу етнографії Полтавського краєзнавчого музею ім. В. Кричевського;

Дудка Світлана Анатоліївна, науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу Полтавського краєзнавчого музею ім. В. Кричевського.

Пономаренко Ольга Сергіївна, старший науковий співробітник науково-дослідного експозиційного відділу Черкаського обласного художнього музею.

Прокопович Лада Валерієвна, кандидат технічних наук, доцент кафедри культурології і искусствоведения Одесского національного политехнического университета.

Пуларія Тетяна Вікторівна, кандидат культурології, доцент кафедри філософії та соціально-політичних дисциплін Університету митної справи та фінансів (м. Дніпро).

Пушонкова Оксана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького, старший науковий співробітник відділу науково-освітньої роботи Черкаського обласного художнього музею.

Рудницька Тетяна Олександрівна, старший науковий співробітник Педагогічного музею України (м. Київ).

Савісько Світлана Василівна, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу Черкаського обласного художнього музею.

Сулима Оксана Сергіївна, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу фондів Полтавського краєзнавчого музею ім. В. Кричевського.

Тетеря Світлана Анатоліївна, завідувач науково-дослідного сектора «Музей кобзарства» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»;

ЧЕРКАСЬКИЙ ХУДОЖНІЙ МУЗЕЙ

Наукове видання

Збірник матеріалів п'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Музей як візуальний текст культури»

Підп. до друку 10.10.2017 р. Протокол Науково-методичної ради ЧОХМ №2.

Наклад 300 прим.

Черкаський обласний художній музей

Україна, 18002, м. Черкаси

вул. Хрещатик, 259,

Тел./факс: (0472) 37-28-77, 45-24-27

www.muzeum.ck.ua

e-mail: oxm_ck@ukr.net

e-mail: krapki@ukr.net

Дизайн обкладинки і верстка Комар М.В.